

M

MŰVELŐDÉS 6

1971. június

VADRÓZSÁK

RÉGI NÉPDALOK ARANYOSSZÉKRŐL

Vannak tájak, melyekről a köztudatban valahogy az a nézet alakult ki, hogy ott a népdal (sőt általában a folklór) már visszahozhatatlanul elenyészett. Mi tagadás, Aranyosszék is ezek közé tartozik. Megvizsgálva azonban, vajon misféle tapasztalat indokolja e vidék esetében az ilyen fajta vélekedést, kiderül, hogy legfeljebb az a meglehetősen bizonytalan elképzelés szolgál alapul, amely szerint a néphagyomány kizárólag a fontos közlekedési útvonalaktól és ipari központoktól távol eső, a civilizáció fejlődésében elmaradott falvakban őrződhetett meg. Kutatók megfigyeléseire ugyanis már nemigen lehetne hivatkozni, hiszen itt tulajdonképpen csak a múlt század végén és a jelen század elején munkálkodtak folklórgyűjtők. A népköltészeti adatok főljegyzői közül Jankó János és Mailand Oszkár nevét kell megemlítenünk. Népzenei Vikár Béla és Bartók Béla gyűjtött (előbbi nyolc sinfalvi, utóbbi pedig kilenc torockói dallamot; ezek azonban kéziratban maradtak). Az utóbbi két évtizedben mindössze néhány önkéntes gyűjtő szórványos próbálkozásairól tudunk.

Ismereteink roppant hézagait látva 1963–64-ben öt aranyosszéki helységben, Aranyosgerenden, Kövenden, Kercseden, Szentmihályfalván és Torockószentgyörgyön végeztem népzenei gyűjtést. Több mint kétszáz népdalt és népdalladát sikerült magnószalagra rögzítenem. Bár ez még csekély anyag, birtokában a valóságot jobban megközelítő kép rajzolódik elénk a tájegység népzenejéről. Eszerint a hagyományörzés ereje ugyan nem olyan nagy, mint mondjuk a moldovai csángóknál vagy a Mezőségen, és különleges, csak Aranyosszékre jellemző dallamokat sem találunk, mégis tévedés lenne azt állítani, hogy ezen a vidéken már nincs népdal. Bizony szép számmal akadnak itt még régi stílusú dalok is (köztük nem egy tiszta ötfokú), az általánosan elterjedt újabbak mellett. Meglepetésnek számít az eddig főként a Mezőségről, Marosszékről és Udvarhelyről ismert ún. „jaj-nóta” dallamtípusának itteni előfordulása (1. alább a 2., 4. és 6. példát). Ezenkívül a közeli Marosludas és Nagyenyed környékének néhány sajátos dallama is felbukkant (10. példa). A Bajka Sándorról szóló újabb keletű balladát alaposabb tanulmányozás céljából mintegy tizenöt változatban jegyeztem le. Sokat mond az a tény, hogy e változatok többségét régi stílusú dallamokkal lehetett hallani (ezek egyike a 8. példa).

Az imént mondottakat hadd szemléltessék a következő régi dalok.

ALMASI ISTVÁN

(Az adatközlők neve, életkora és a gyűjtés időpontja:

- 1–2. Szűcs József, 75 éves, 1963. II.
3. Özv. Apáczai Andrásné Székely Gizella, 48 éves, 1963. II.
4. Fodor Károly, 37 éves, 1963. II.
- 5–6., 8–9. Németh Samu, 69 éves, 1964. XI.
7. Gáll Gyula, 38 éves, 1964. VI.
10. Varga István, 79 éves, 1964. VI.)

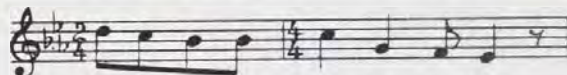
NB. Az aranyosgerendi dalokat Szenik Ilona társaságában gyűjtöttem.

Kövend

Tempo giusto ♩ = 92

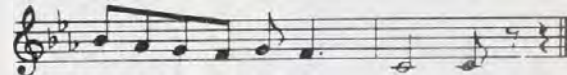
1. Szá-raz a bo - kor a te - tőn,

El-hagy-ná-lak, szép sze - re - tőm.

El - hagy-ná-lak, de saj-nál-lak,

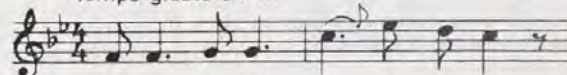

Mondd meg, ba-bám, mit csi nál - jak?

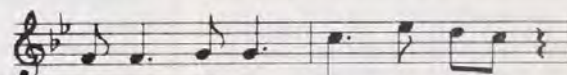
2. Széles árok, keskeny palló, Mert én igazán szerettem,
Igazán szeretni nem jó. A szerelem tönkreteszem,

Kövend

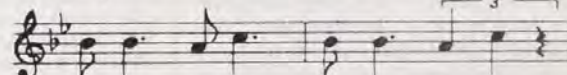
Tempo giusto ♩ = 116

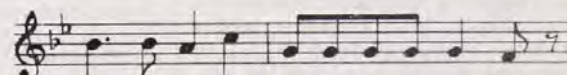
Ez az ut - ca bá - nat - ut - ca,

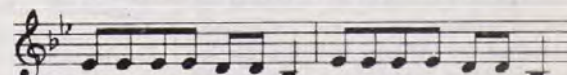
Bá - nat - kö - vel van ki - rak - va,

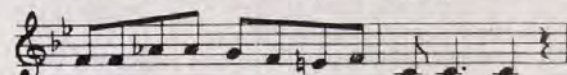
Az én ba-bám ki - ra - kat - ta,

Hogy én sír - va, csu-haj, jár - jak raj - ta.

De én az-tat nem teszem, hazamegyek, le - fek - szem,

Ki - a - luszom ma - ga - mat szép csőn - de - sen.

Tempo giusto ♩ = 108

Kercsed

1. Hal - lom, hal - lom, zen - gen az ég,
 U - gyan, ba - bám, hogy él - hetsz még?
 É - lek, kis an - gya - lom, de csak é - lek,
 Ná - lad nél - kül baj az é - let.

2. — Látod, babám, hogy nyergelek,
 Azt hitted, hogy el sem megyek.
 Úgy elmegyek én a szemed elől,
 Mint a harmat a nap elől.

Poco rubato ♩ = cca 108

Kövend

1. Ki - csi tu - lok, nagy a já - rom,
 De szép kis - lány ez a há - rom,
 I - ca te, so - ha - sem fe - lejt - lek el.
 Tempo giusto ♩ = 100
 Úgy sze - re - tem az e - gyi - ket,
 Há - rom kö - zül a szeb - bi - ket,
 I - ca te, so - ha - sem fe - lejt - lek el.

2. Kicsi tulok, nagy a szarva,
 Nem fér be az istállóba.
 Ica te, sohasem felejtlek el.
 A szaryából le kell vágni,
 A babámtól el kell válni,
 Ica te, sohasem felejtlek el.

Tempo giusto ♩ = 96

Aranyosgerend

1. Mi - kor megyek a fa - lu - ból ki - fe - lé,
 Lá - nyok kí - sér - nek az ál - lo - más fe - lé.
 Ke - zet fo - gok minden lánnyal sorjá - ba,
 A ba - bá - mat hagyom legu - tol - já - ra.

2. Édesanyám, hol van az az édes tej,
 Amelyikkel katonának nevelt fel?
 Adta volna a tejét a macskának,
 Hogy ne nőttem volna fel katonának.

Tempo giusto ♩ = 126

Aranyosgerend

1. Sze - ret - te - lek egy i - de - ig,
 Kedd - től fog - va sze - re - dá - ig,
 Hej ta ra ra ra ra ra ra ra.
 Úgy - é, ba - bám, sok szép i - dő,
 Szá - rad - jon be - léd a tü - dő,
 Ej ta ra ra ra ra raj ra ra ra ra ra,
 Ta raj ra ta ra ra ra raj ra.

2. Egye meg a súly a fenét,
Mért nem ette meg a legényt!
Hej ta ra ra ...
Mert a legény leánycsaló,
Mind akasztófára való.
Ej ta ra ra ...

Tempo giusto ♩ = 72

Torockószentgyörgy

1. Ma - ros part-ján el - a - lud - tam,
Jaj de szo - mo - rút ál - mod - tam!
Meg - ál - mod - tam azt az e - gyet,
Hogy a ba - bám mást is sze - ret.

2. Szeress, szeress, csak nézd meg, kit,
Mert a szerelem megvakít.
Engemet is megvakított,
Örök bánatba taszított.

Tempo giusto ♩ = 96

Aranyosgerend

1. Jaj de szé - les, jaj de hosszú az az út,
A - me - lyi - ken Baj - ka Sán - dor el - in - dult,
Lé - pett e - gyet, lé - pett ket - tőt, meg - ál - lott,
Ke - reszt - any - ja ud - va - rá - ra be - szál - lott.

2. — Adjon Isten, keresztanyám, jó estét!
— Adjon Isten, keresztfiám, szerencsét!
— Ne kívánja, keresztanyám, szerencsém,
Még ma éjjel kendbe vágom a fejszém.
3. Újtordában most faragják azt a fát,
Amelyikre Bajka Sándort akasztják.
Fújja a szél fehér ingét, gatyáját,
Összeveri ráncos szárú csizmáját.

Tempo giusto ♩ = 96

Aranyosgerend

1. Nagy - mar - gi - ta nin - csen i - de mesz - sze,
A Ti - szá - val kö - rül van ke - rit - ve,
Kö - ze - pi - be van egy ma - gos csár - da,
Ab - ban iszik a be - tyár bú - já - ba.

2. — Kocsmárosné, csalfa kocsmárosné,
Hát ez a szép paripa a kié?
— Jó bort iszik annak a gazdája,
Most jött ide, nincs egy fél órája.
3. — Kocsmárosné, küldje ki a betyárt,
Vagy jöjjön ki, vagy lőjje meg magát!
— Ki se megyek, meg se lövöm magam,
Aki betyár, vigye el a lovam!

Tempo giusto ♩ = 126

Torockószentgyörgy

1. El kell men - ni ha e - sik is,
Bár - ha ne - he - zen e - sik is.
Ne - he - zen e - sik a já - rás,
Tő - led, ba - bám, a meg - vá - lás.

113.vsz.

213.vsz.

2. Úgy elmegyek, meglátjátok,
Soha hírem se halljátok.
Mikor híremet halljátok,
Levelemet olvassátok.
3. Ha te elmegy, én is el,
Tőled nem maradok el.
Nehezen esik a járás,
Tőled, babám, a megválás.